

EN DUS BESTAAT GOD

EN DUS BESTAAT GOD

DE BESTE ARGUMENTEN

Emanuel Rutten
Jeroen de Ridder

Derde druk

Buijten & Schipperheijn *Motief* - Amsterdam

Eerste druk januari 2015
Tweede druk juni 2015
Derde druk november 2020

Colofon

© 2015 Buijten & Schipperheijn *Motief*

Omslagontwerp: Kunny van der Ploeg, Berlijn

Foto's: 18, 67, 71, 81, 92, 137, 141 – Wiki Commons, 22 – Steven Salt, 27 – Marktplaats, 31, 44, 49, 95, 111, 128, 134 – Youtube, 39, 55, 58, 79, 118, 147 – onbekend, 86 – Peter Tuffy, 101 – ABC tv, 105 – David Saul, 125 – Faye Nureldine, 154 – Michael Persinger.

De foto's zijn rechtevrij of de rechten ervan zijn afgedragen. Mocht u onverhoopt toch menen enige rechten te kunnen doen gelden, dan verzoeken we u contact op te nemen met de uitgever.

ISBN 978-90-5881-745-7

Inhoud

<i>Inleiding</i>	Waarom Gods bestaan beargumenteren?	7
1	<i>Bestaan is niet gratis</i> Het leibniziaans argument	17
2	<i>Het begin van alles</i> Het kosmologisch argument	30
3	<i>Op de rand van een scheermes</i> Het fine-tuning argument	49
4	<i>De oorsprong van de orde</i> Het argument vanuit natuurwetten	66
5	<i>Een definitiekwestie</i> Het ontologisch argument	85
6	<i>Wat niemand kan weten</i> Het modaal-epistemisch argument	104
7	<i>Harde feiten</i> Het morele argument	120
8	<i>God zien</i> Het argument vanuit religieuze ervaring	139
	Woord van dank	159
	Over de auteurs	160

Inleiding

Waarom Gods bestaan beargumenteren?

Emanuel Rutten & Jeroen de Ridder

Je hebt van die situaties waarin je je niet op je plek voelt. Als vegetariër bij de jaarlijkse barbecue, als organist bij een hardrockconcert. Of, zoals Acda & De Munnik zongen, als schoenmaker bij de verkeerde leest, gangmaker op het verkeerde feest. Zelf denk je dat er niks met je aan de hand is, maar iedereen om je heen lijkt daar anders over te denken.

Dat idee krijg je ook wel eens als je in God gelooft. Als je misschien 's zondags naar de kerk gaat, lukt het nog wel, maar als je op school bent, met collega's praat, een biertje drinkt na het sporten of een (al dan niet vegetarische) hamburger eet bij de buurtbarbecue, dan voel je je een vreemde. Opeens lijkt bijna niemand te geloven. Sterker nog, iedereen verbaast zich erover dat er überhaupt nog mensen zijn die in God geloven, want... Omcirkel maar wat van toepassing is: dat gelooft toch geen weldenkend mens meer; de kerken lopen helemaal leeg door al die misbruikschandalen; je kunt toch wel zelf bepalen wat je doet, daar heb je geen God voor nodig; je kunt toch niet meer echt in zo'n oude man op een wolk geloven als je ook iPhones en computers gebruikt; de wetenschap heeft allang aangetoond dat God niet bestaat; er is helemaal geen bewijs voor het bestaan van God; God is alleen maar een wensdroom van mensen die het leven niet aankunnen; kijk eens naar al die ellende in de wereld; als God er zou zijn, had hij maar meer moeten laten merken dat hij er is, en ga zo maar door.

Zo is er een hele verzameling clichés die je over je uitgestort kunt krijgen als het over het bestaan van God gaat. Tot een eeuw geleden was het in Nederland nog tamelijk vanzelfsprekend om in God te geloven, tegenwoordig is het omgekeerd. Niet in God geloven is de basispositie voor de meeste mensen. Niet dat iedereen daar nu zulke doordachte redenen voor heeft, maar niet-geloven zit gewoon in de lucht. Het hoort bij de tijdgeest. Het spreekt vanzelf. Je hoeft het niet uit te leggen.

Dat zorgt ervoor dat wel in God geloven een beetje raar is. Daarmee komen we bij de bedoeling van dit boek. Wij denken namelijk dat

geloven in God helemaal niet zo vreemd is. Integendeel. Er zijn juist uitstekende argumenten om te denken dat God bestaat. Die argumenten zijn niet achterhaald door wetenschap of technologie en ook niet vergezocht. Sterker nog, ze gaan uit van zaken die voor veel mensen bekend zijn en vanzelf spreken en komen dan via een aantal logische stappen uit bij de conclusie dat God bestaat. In dit boek geven we acht van zulke argumenten, in elk hoofdstuk één.

Argumenten, onderbuikgevoelens en bewijzen

Met argumenten is het raar gesteld. Aan de ene kant heb je mensen die elke bewering in de naam van wetenschap voor zoete koek slikken. Als wetenschappers het zeggen, moet het wel een oersterk argument zijn. Zelfs als iets alleen maar de schijn van een wetenschappelijk argument heeft, dan gaat hun verstand op nul en geloven ze het direct. Pepernoten zouden kankerverwekkend zijn? Nooit meer eten, ook al geldt dit pas als je meer dan een kilo per dag eet. Een hersenonderzoeker schrijft in een boek dat wij ons brein zijn en dat de vrije wil niet bestaat? Prima, dan zijn we blijkbaar allemaal willoze grijze massa's. Dat je alledaagse ervaring en gezonde verstand het tegendeel suggereren, maakt opeens niet meer uit.

Aan de andere kant heb je ook mensen die zonder enige schroom zelfs de beste argumenten aan de kant schuiven. Ze 'hebben er niks mee'. Redeneringen zijn niet zo hun ding, zeg maar, je weet wel. Het voelt gewoon niet goed. Zulke mensen kun je nog zulke sterke argumenten geven, als ze niet aansluiten op hun onderbuikgevoelens trekken ze zich er niks van aan. Zegt de meerderheid van de wetenschappelijke experts dat vaccinaties veilig zijn? Misschien is het waar voor jou, maar niet voor mij. Talloze studies die het verband tussen roken en kanker hebben aangetoond? Nou, mijn oom heeft z'n hele leven gerookt en is 96 geworden, dus het zal wel los lopen.

Allebei deze houdingen zijn problematisch. Niet alles wat zich als argument aandient, is dat ook echt – laat staan dat het een *goed* argument is. Maar als er een sterk argument is, moet je dat als weldenkend mens wel serieus nemen. Om te zien wat argumenten wel en niet kunnen, helpt het om er een realistisch beeld van te hebben. Een argument begint met een of meer aannames die tamelijk onschuldig en vrij breed geaccepteerd zijn, of die anders onderbouwd kunnen worden met

verdere argumenten. Vanuit die aannames kom je dan, via een of meer redeneerstappen, uit bij een conclusie. De conclusie gaat verder dan de aannames gingen; met een argument breid je je kennis uit.

Een *goed* argument begint met ware aannames, of tenminste aannames waarvan het behoorlijk plausibel is dat ze waar zijn. Vervolgens zijn de redeneerstappen van een goed argument dwingend: je kunt er niet of moeilijk onderuit. De kracht van argumenten is dus dat ze je duidelijk maken wat je zou moeten geloven, gegeven dat je andere dingen al gelooft.

In het ideale geval is het zelfs zo dat als je de aannames eenmaal hebt aanvaard, je de conclusie wel *moet* accepteren omdat die er logisch uit volgt. Als je bijvoorbeeld gelooft dat Anna langer is dan Bea en Bea langer dan Corrie, dan *moet* je ook geloven dat Anna langer is dan Corrie. Gegeven je twee aannames kan dat niet anders. Niet alle argumenten hebben zo'n sterk dwingende logica: soms is het meer zo dat de aannames de conclusie zeer waarschijnlijk maken. De vingerafdrukken van de butler zitten op het moordwapen, de beelden van de beveiligingscamera laten zien dat hij om middernacht uit de kamer sluipt waar de moord is gepleegd, de volgende dag is hij nergens meer te vinden, hij had al lange tijd ruzie met het slachtoffer, enz. Hier is de conclusie dat de butler het heeft gedaan zeer waarschijnlijk, ook al is er nog een kleine kans dat het anders zit. Hiermee weet je ook direct wat een argument slecht kan maken. Dat kunnen onware of slecht onderbouwde aannames zijn of redeneerstappen die rammelen. Om een argument aan te vallen, moet je dus laten zien dat er iets mis is met de aannames of dat de conclusie helemaal niet zo dwingend volgt uit die aannames.

De argumenten in dit boek zijn volgens ons goede argumenten. Ze starten vanuit aannames die voor veel mensen acceptabel zijn – ongeacht of ze gelovig zijn of niet – en komen dan via een of meer stappen bij de conclusie uit dat God bestaat. Bij sommige argumenten volgt de conclusie strikt logisch uit de aannames, bij andere maken de aannames de conclusie erg waarschijnlijk.

Het is belangrijk om het verschil in de gaten te houden tussen een *argument* en een *bewijs*. Buiten de wiskunde heb je nauwelijks echte bewijzen. De argumenten die we hier geven, laten zien dat het zeer redelijk is om te geloven dat God bestaat. Maar een keihard bewijs en absolute zekerheid? Dat kan geen filosofisch argument je geven. En dat is ook niet erg. Gezonde twijfel past bij geloof in God. Argumenten geven

ons uitstekende *redenen* om te geloven, maar het blijven wel redenen om te *geloven*. Wat de argumenten voor het bestaan van God volgens ons vooral laten zien, is dat geloof in God rationeel gezien volkomen legitiem is, ja zelfs de meest redelijke positie betreft. Daar gaat het ons hier om.

Waarom argumenten?

Dit mag allemaal zo zijn, maar waarom zou je eigenlijk argumenten geven voor het bestaan van God? Waar is dat goed voor? Ze zijn in elk geval *niet* nodig om intellectueel verantwoord in God te geloven. Om als gelovige bij de tijd te zijn in onze moderne wetenschappelijke cultuur hoeft je niet per se eerst een rijtje argumenten voor God te kunnen geven. Net zoals de bekende Amerikaanse filosoof Alvin Plantinga, denken wij dat geloof in God ook prima een *basisovertuiging* kan zijn: een overtuiging die niet gebaseerd is op andere overtuigingen en argumenten en waar je verder ook geen onderbouwing voor hoeft te geven. Ongeveer net zoals je gelooft in het bestaan van de struik die je voor je raam ziet staan, in de waarheid van $5 + 7 = 12$, of in de betrouwbaarheid van je redeneervermogen. Ook die dingen geloof je niet omdat je er sterke argumenten voor hebt, maar gewoon omdat het overtuigingen zijn die je kenvermogens – je zintuigen, je verstand, enzovoort – automatisch genereren, als je tenminste in de juiste omstandigheden bent en die vermogens normaal functioneren. Het is volstrekt redelijk om zulke overtuigingen te vertrouwen, zo lang je geen goede redenen hebt om eraan te gaan twijfelen. Zo kan het ook werken met geloof in God: in bepaalde omstandigheden is dat het resultaat van goed functionerende kenvermogens. Zolang je geen sterke redenen hebt om daaraan te twijfelen, is het rationeel gezien helemaal in orde om in God te geloven.

Wat hebben we dan wel aan argumenten? Waarom zou je er kennis van nemen? Ze kunnen allerlei oneigenlijke intellectuele blokkades voor het geloof in God wegnemen, of in elk geval bijdragen aan een intellectueel klimaat waarin mensen Godsgeloof weer als een normale, redelijke optie zien, in plaats van het bij voorbaat ondoordacht af te serveren als irrationeel en onzinnig. En dit is in onze tijd van belang, vooral in het sterk seculiere West-Europa. Het is tragisch dat veel mensen hun geloof in God verliezen of het al op voorhand afwijzen omdat ze ten onrechte denken dat het intellectueel onhoudbaar is.

Daarnaast kunnen argumenten ook helpen als mensen twijfelen aan Gods bestaan. Hierboven zeiden we dat geloven in God zonder argumenten prima in orde kan zijn, maar als je wel twijfelt, kunnen argumenten helpen om in te zien dat geloof in God goede intellectuele papieren heeft.

In de Bijbel tref je ook passages aan die gelovigen aansporen om de redelijkheid van hun geloof inzichtelijk te maken voor zichzelf en anderen. Paulus stelt in zijn brief aan de Romeinen bijvoorbeeld dat ieder mens het bestaan van God uit de schepping kan afleiden en Petrus wijst er in zijn eerste brief op dat christenen altijd bereid moeten zijn om verantwoording af te leggen van de hoop die in hen is. Argumenten maken dat je niet met je mond vol tanden hoeft te staan als mensen kritische vragen stellen over Godsgeloof.

Achterhaalde argumenten?

Aan het begin van de vorige eeuw dachten veel mensen dat oude filosofen zoals David Hume en Immanuel Kant, en in hun eigen tijd zoals Bertrand Russell, definitief hadden afgerekend met alle argumenten voor het bestaan van God. Dit beeld is ondertussen compleet achterhaald. Vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw zijn de klassieke argumenten voor het bestaan van God namelijk sterk verbeterd. De kritiek van Hume, Kant en Russell is overtuigend weerlegd. Er zijn zelfs nieuwe argumenten voor het bestaan van God bijgekomen. Amerikaanse en Britse filosofen zoals Alvin Plantinga, Richard Swinburne, William Alston, Peter van Inwagen, Elenore Stump, Marilyn McCord Adams, Alexander Pruss, Robert Koons en vele anderen verdienen hiervoor krediet. Wij zijn in veel opzichten schatplichtig aan hun werk.

Deze ontwikkelingen zijn vooral het gevolg van de ineenstorting van het twintigste-eeuwse positivisme ('wat we niet kunnen ervaren en meten, bestaat niet') en postmodernisme ('er zijn geen objectieve waarheden') en de hiermee gepaard gaande herleving van de metafysica. We kunnen dan ook zeggen dat de filosofie haar aloude projecten om de ware aard van de werkelijkheid te begrijpen, inmiddels allang weer hervat heeft.

Daarnaast hebben nieuwe ontwikkelingen in de formele logica een cruciale bijdrage geleverd aan de renaissance van filosofische argumenten voor het bestaan van God. Ook spelen ontdekkingen in de moderne

kosmologie een belangrijke rol, zoals dat de kosmos een absoluut begin heeft gehad en de opvallende *fine-tuning* van de natuurconstanten en begincondities van de kosmos.

Argumenten voor het bestaan van God zijn dus allesbehalve achterhaald. Critici zullen zich moeten richten op de hedendaagse argumenten en de eigentijdse bespreking ervan en kunnen zich er niet vanaf maken door luchtig te verwijzen naar totaal achterhaalde discussies. We leven in een hypermoderne tijd, ook wat betreft godsargumenten.

Geen van deze filosofische argumenten staat bovendien op gespannen voet met de wetenschap. Sterker nog, sommige berusten juist op resultaten van modern wetenschappelijk onderzoek. Het populaire idee dat geloof en wetenschap verward zijn in een lange strijd, klopt niet. Het is niet meer dan een moderne mythe.

Nu zou je kunnen tegenwerpen dat er wel degelijk een conflict is, omdat het irrationeel is om uitspraken over de werkelijkheid te geloven die niet door wetenschappelijk onderzoek bevestigd zijn. De onderliggende veronderstelling is blijkbaar dat alleen wetenschap een legitieme bron van kennis is. Deze aanname noemen we wel *sciëntisme*. Maar sciëntisme is zelf geen resultaat van wetenschappelijk onderzoek. Wie sciëntisme aanneemt, heeft dus een goede reden om sciëntisme direct weer te verwerpen. Er zijn meer bronnen van kennis, zoals bijvoorbeeld logisch inzicht of informatie die je krijgt van betrouwbare getuigen (zie pagina 141).

De beperkingen van dit boek

Door al dat gepraat over argumenten zou je misschien denken dat wij van mening zijn dat geloof *alleen* een kwestie van het verstand is. Dat is niet zo, gelukkig niet. Dat we hier aandacht vragen voor één aspect van geloof, de redelijkheid ervan, betekent niet dat andere aspecten, zoals ervaring, intuïtie, rituelen of praktische inzet, niet bestaan of minder belangrijk zijn. Natuurlijk niet, maar je kunt nu eenmaal niet alles doen in één boek. Geloof is zowel een kwestie van het hart als van het verstand. In het geloof komen gevoel, verstand en handelen bijeen. Gebruik van ons verstand sluit geloofsbeleving of praktisch geloven dus niet uit, net zomin als omgekeerd.

Filosofische argumenten kunnen ook de indruk geven dat we God in onze zak hebben; dat we precies weten hoe het allemaal zit met God. Ook

dat klopt niet. We realiseren ons terdege dat God ons verstand te boven gaat en dat alles wat wij zeggen over God beperkt blijft. Maar die twee kanten hoeven niet met elkaar te botsen. Op grond van godsargumenten kun je laten zien *dat* God bestaat en bepaalde eigenschappen bezit, zonder dat je daarbij het *wat* van God helemaal pretendeert te doorgronden. Er blijft voldoende ruimte over voor mysterie omtrent Gods wezen.

Wat bedoelen we hier eigenlijk met God? God definiëren we eenvoudig als de *immateriële persoonlijke eerste oorzaak van de wereld*. Deze definitie bestaat uit drie delen. In de eerste plaats heeft God geen (materieel) lichaam. In de tweede plaats is hij een bewust wezen en geen onbewust ding. God is in staat tot ervaring, begrip en kennis. God is een *iemand* en geen iets. In de derde plaats is God onveroorzaakt en de directe ontstaansoorzaak van alles wat buiten hem bestaat. Als iemand aan deze drie kenmerken voldoet, dan kunnen we dat inderdaad met recht God noemen. Bovendien is er maximaal één wezen dat aan deze kenmerken voldoet. Stel maar eens dat er twee zouden zijn: voor hen allebei zou dan moeten gelden dat ze de ontstaansoorzaak zijn voor alles wat buiten hen bestaat, en dus ook van die andere God. Maar dat kan niet omdat God onveroorzaakt is. (zie pagina 30). Kortom: als God bestaat, dan is hij uniek.

De argumenten die we zullen bespreken hebben steeds als conclusie dat God, aldus gedefinieerd, bestaat. Niet meer, maar ook niet minder. Om daarnaast ook aannemelijk te maken dat deze God de God van Abraham, Isaäk en Jakob is, een God van liefde, die in Jezus van Nazareth incarneerde, en is gekruisigd en opgestaan, zouden weer hele andere overwegingen nodig zijn. Daar gaat dit boek niet over.

Hoe zit het eigenlijk met argumenten *tegen* het bestaan van God? Ook daar gaan we niet verder op in. Niet omdat we er niets over te zeggen hebben of omdat we liever aan eenzijdige voorlichting doen. Het heeft simpelweg met ruimtegebrek te maken. Argumenten tegen het bestaan van God verdienen net zo'n serieuze behandeling als de argumenten ervoor en dat zou dit boek twee keer zo lang hebben gemaakt. We kunnen hier niet meer doen dan vermelden dat wij zelf van mening zijn dat de argumenten tegen Gods bestaan niet zo sterk zijn dat je geloof erdoor zou moeten verliezen of dat ze de argumenten voor Gods bestaan ondermijnen.

Je hebt misschien ook al gemerkt dat we soms met het woord 'hij' naar God verwijzen. Dat doen we omdat dat nu eenmaal de gewoonte is in het Nederlands en niet omdat we denken dat God echt een man is

– laat staan een oude man met een baard. Waarschijnlijk kun je zeggen dat God zowel mannelijk als vrouwelijk is, of anders dat hij geen van beide is, maar dat zou nogal omslachtige uitdrukkingen opleveren.

Wat er volgt

Er zijn zoals gezegd meer argumenten voor het bestaan van God. Bij elkaar opgeteld vormen ze een nog sterkere casus dan elk argument afzonderlijk. Ze vullen elkaar aan. Sommige hebben als conclusie dat God noodzakelijk bestaat. Andere laten zien dat God een vrije wil heeft, en dus kon kiezen om wel of geen universum voort te brengen. Er ontstaat pas een compleet beeld van wat redelijkerwijs over God beargumenteerd kan worden, als je de conclusies samenvoegt.

We bespreken in dit boek acht argumenten. Jeroen richt zich op het argument vanuit de vaste natuurwetten (een teleologisch argument), het argument vanuit onze diepste morele intuïties (een moreel argument) en het argument vanuit de religieuze ervaring. Emanuel bespreekt argumenten vanuit het ontstaan van de kosmos (kosmologische argumenten), argumenten vanuit de idee dat alles een verklaring heeft (leibnizianse argumenten), het argument vanuit de *fine-tuning* van de kosmos (een teleologisch argument), argumenten vanuit de definitie van het begrip ‘God’ (ontologische argumenten) en het argument vanuit wat al dan niet kenbaar is (het modaal-epistemisch argument).

Als de geschiedenis van de filosofie iets duidelijk maakt, dan is het wel dat er aan *ieder* filosofisch argument bezwaren kleven. Dit is geen probleem. Er zijn namelijk ook weerleggingen van de gangbare inhoudelijke bezwaren tegen godsargumenten. Wie de argumenten voor het bestaan van God op waarde wil schatten, zal daarom zowel van de bezwaren ertegen als van de weerleggingen van die bezwaren kennis moeten nemen. Het heeft geen zin om een godsargument af te wijzen door een bekend bezwaar ertegen te noemen en vervolgens niet in te gaan op de weerleggingen ervan. Wij bespreken in dit boek de meest gangbare pogingen tot weerlegging van de desbetreffende argumenten, en laten zien dat die niet overtuigen. Het is echter ondoenlijk om alle mogelijke bezwaren in ons boek uitputtend te behandelen. Uit het feit dat wij een mogelijk bezwaar niet bespreken, volgt dan ook niet dat wij dat bezwaar niet zouden kennen of er geen repliek op zouden hebben.

De hoofdstukken van dit boek zijn zo geschreven dat je ze elk op

zichzelf kunt bestuderen. We hopen dat je er het nodige plezier aan zult beleven. Maar bovenal hopen we dat je erdoor zult inzien dat geloof in God alles behalve onredelijk is. Er is niets mis mee. Geloof in God staat intellectueel gezien op meer dan solide grond.

1 Bestaan is niet gratis

Het leibniziaans argument

Emanuel Rutten

Wie wel eens van Leibniz heeft gehoord, denkt wellicht als eerste aan de belangrijke wiskundige ontdekkingen van deze grote, zeventiende-eeuwse Duitse filosoof. Hij is een van de grondleggers van de moderne differentiaal- en integraalrekening. Anderen denken misschien als eerste aan zijn veelbesproken opvatting dat de wereld waarin wij leven de *best mogelijke* is; een gedachte waarmee Voltaire een halve eeuw later in *Candide* de spot dreef, naar aanleiding van de dramatische aardbeving en tsunami in Lissabon in 1755. Waarschijnlijk is het minder bekend dat Leibniz ook nadacht over rationele argumenten voor het bestaan van God.

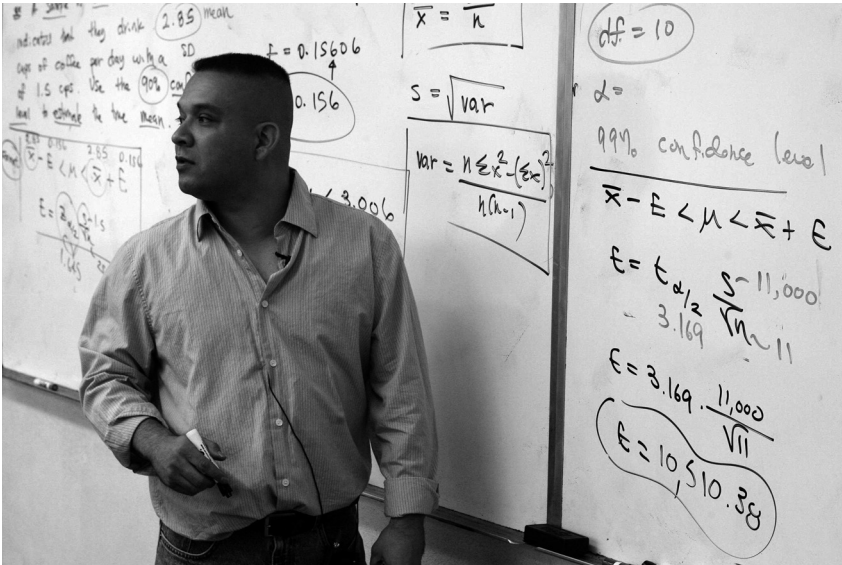
In dit hoofdstuk zal ik het godsargument bespreken dat Leibniz in 1714 heeft uitgewerkt in zijn *Monadologie* (oftewel ‘monadenleer’, een term voor zijn eigen denksysteem waarin hij de werkelijkheid ziet als opgebouwd uit ‘monaden’, grofweg ‘bewuste dingen’). Wat zijn godsargument zo interessant maakt, is dat er niet alleen uit volgt dat God bestaat, maar ook dat God *noodzakelijk* bestaat. Hij kan niet anders dan bestaan. God kan onmogelijk niet bestaan. Dat is nogal een conclusie natuurlijk, vandaar dat ik het argument en enkele moderne varianten erop hier stapsgewijs zal bespreken, maar ook belangrijke tegenargumenten zal inbrengen.

Het argument uit de *Monadologie*

Misschien heb je er nog nooit bij stilgestaan, maar in ons dagelijks leven en in de wetenschap komen we voortdurend allerlei situaties tegen, en steeds blijkt dat we dan *voldoende redenen* kunnen aanwijzen voor het optreden ervan. Stel bijvoorbeeld dat er aan de overkant van de straat een blauwe auto staat. Daar is een goede reden voor, bijvoorbeeld dat de eigenaar die auto daar heeft geparkeerd. Dit geldt niet alleen voor situaties, maar ook voor ware beweringen. Er moet een voldoende reden of verklaring zijn voor de waarheid ervan. Als er inderdaad een blauwe

auto aan de overkant van de straat staat, dan is de bewering 'Er staat aan de overkant van de straat een blauwe auto' waar. En voor de waarheid ervan is inderdaad een voldoende reden, zoals we zagen. Dat er voor iedere situatie of ware bewering een voldoende reden of verklaring moet zijn, noemt Leibniz het *beginsel van voldoende reden*.

Hoe gebruikt Leibniz dit principe om tot een argument voor het bestaan van God te komen? Hij begint met het stellen van een vraag die zo algemeen is dat we ons eigenlijk geen algemenere vraag kunnen voorstellen. Waarom is er iets en niet veeleer niets? Er had toch net zo goed helemaal niets kunnen bestaan? Waarom is *dat* dan niet het geval? Soms wordt de vraag verkeerd begrepen. De vraag is *niet* of er wel of niet iets bestaat. Natuurlijk niet, het is zonneklaar dat er iets bestaat. Kijk maar eens om je heen. Genoeg te zien! Het zou absurd zijn om te ontkennen *dat* er iets bestaat. De vraag die Leibniz stelt, is *waarom* dat zo is. *Waarom* is het eigenlijk het geval dat er iets bestaat en niet niets? Leibniz denkt hierover door en stelt dat er, volgens dat beginsel van voldoende reden, een goede verklaring voor moet bestaan.

De uitkomst van de berekening op het bord rechtsonder is, mits die klopt, noodzakelijk waar. In welke mogelijke situatie de calculatie ook wordt uitgevoerd, de uitkomst is altijd hetzelfde. Verder is alles op deze afbeelding waarschijnlijk contingent: de persoon die lesgeeft, diens naam, de vorm van de tekens, de kleuren – het had allemaal anders kunnen zijn.